

Але так чи інакше досвід ставлення до природи в давніх і традиційних культурах дедалі частіше залучається до сфери пошуку способів подолання екологічних проблем сьогодення. Крім того, аналіз анімістичних уявлень як феномена суспільної психології може дещо відкрити й для розуміння свідомості та психіки сучасної людини. Так, К.Юнг пише: «Свідомість тоді була набагато простішою, її володіння сміховинно мізерні. Величезна частина того, що сприймається нами тепер як частина нашої власної психіки, життєрадісно проєктувалася дикуном на більш широке поле, складність душі зростала пропорційно втраті одухотвореності природи» [12, с.15].

Отже, давня віра була вірою анімістичною, людина вірила, що все кругом неї живе: почуває, розуміє, має свої бажання, бореться за своє існування, як будь-яка жива істота, а тому до природи первісна людина ставилась, як до живої. І оскільки в основі первісного світогляду стояв культ природи, у гілозоїзмі й теорії анімізму чітко простежується заклик до збереження природного світу, часткою якого є людина. Так, Р.Вечірко наводить уривок з промови індіанського вождя Сітла перед своїми одноплемінниками 1854 р.: «Ми – частина землі, і вона – частина нас... Земля не належить людині – людина належить землі... Усі речі пов'язані між собою, як кров, що об'єднує весь наш рід...» [4, с.89].

Список використаних джерел

1. Анімістичні вірування / Електронна онлайн-бібліотека. – Режим доступу: http://ualib.com.ua/br_1293.html.
2. Апологет / Православний апологетичний портал; [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apologet.kiev.ua/biblioteka/47-filosofiya-yak-apologetika/853-iv-.html>.
3. Білоусько О. А. Україна давня: Свразійський цивілізаційний контекст / Олександр Білоусько. – К.: Генеза, 2002. – 272 с.
4. Вечірко Р.М. Українська та зарубіжна культура: Посібник [кер. авт. кол. Р.М. Вечірко]. – К.: КНЕУ, 2003. – 367 с.
5. Войтович В. Українська міфологія; [вид 2-ге, стереотипне] / Валерій Войтович. – К.: Либідь, 2005. – 664 с.
6. Дюркгейм Е. Первісні форми релігійного життя: Тотемна система в Австралії / Наук. ред. Тетяна Метельова; [пер. з фр. Г.Філіпчук та З.Борисюк]. – Київ: Юніверс, 2002. – 423 с.
7. Магия глазами ученых и чародеев. [Ред. и сост. И.Т. Касавин]. – М.: Республика, 1992. – 572 с.
8. Мазин А.И. Традиционные верования и обряды эвенков-орочонов (конец XIX – начало XX в.) / А. И. Мазин. – Новосибирск: Наука, 1984. – 200 с.
9. Новая философская энциклопедия / Институт философии Российской академии наук; [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://iph.ras.ru/elib/2251.html>.
10. Тайлор Е.Б. Первобытная культура / Эдуард Тайлор. – М.: Издательство политической литературы, 1989. – 573 с.
11. Шейко В.М., Тишевська Л.Г. Історія української культури; [Наук. ред. В.М. Шейко]. – К.: Кондор, 2010. – 264 с.
12. Юнг К. Г. Архетип и символ; [перевод А.М. Руткевича] / Карл Юнг. – М.: Ренессанс, 1991. – 329 с.

Береговая Г.Д. Анимизм как ранняя форма гиолозоизма

Анимизм рассматривается как ранняя форма гиолозоизма; определяется, что анимизм охватывает веру древних людей в богов и будущее, которая формируется на верованиях о духах и душе; высказываются заложенная в анимистических верованиях мысль об идее сохранения естественного мира.

Ключевые слова: анимизм, гиолозоизм, душа, дух, Боги, природа, одухотворенность.

Beregova, G.D. Animism as an early form of hylozoism

Animism is considered as an early form of hylozoism. It is determined that animism includes ancient people's faith in gods and future, the faith being formed by beliefs about spirits and souls. The idea of protecting the natural world laid in the animistic beliefs is expressed.

Key words: animism, hylozoism, soul, spirit, God, nature, spirituality.

Світоглядно-ідеологічне протистояння у сфері управління технічними, біологічними і соціальними системами

Розглядається різниця у сферах управління технічними, біологічними і соціальними системами за критеріями: ідеологія, світогляд, тип мислення, причини породження управління, природа управлінського впливу.

Ключові слова: управління, система управління, технократизм, екологізм, гуманізм, ідеологія, світогляд, інформація.

Вирішувати проблему становлення нової ідеології і світобачення на переломному етапі розвитку людини, суспільства і всього сучасного світу важко, оскільки по-перше, немало сучасних філософів і політичних авторів переконують, що патології і кризи були в усі історичні часи, однак наближається гірший, оскільки світ наближається до «кінця ідеології», «кінця історії», «кінця цивілізації», по-друге, головною перепоною на шляху до цього є ідеологія яка затримує тих хто прагне відійти від тоталітаризму. Розлом тоталітарного суспільства розпочинається з руйнації ідеології, зазначає В. Андрущенко.

У якості джерельної бази для аналізу даного явища ми спираємось на праці Олівера Шелдона «Філософія управління» (1924 год), праці з аналогічною назвою російських авторів Л. Голубкової і В. Розіна, А. Назаретяна, І. Богачека, П. Щедровицького, публікації В. Дієва, Б. Соколова, С. Цивирко, Р. Юсупова, В. Мирзояна у журналах «Вопросы философии» і «Проблемы теории и практики управления», вітчизняних авторів В. Кременя, В. Беха, В. Воронкової, В. Лисого, О. Мигولات'єва, О. Пономарьова, І. Шавкун, С. Попова, І. Гончаренко, поширені публікації про японську філософію управління виробництвом і особливо персоналом.

Метою даної статті є аналіз світоглядно-ідеологічного протистояння у сфері управління технічними, біологічними і соціальними системами.

Ми стикаємось з ідеологічний плюралізмом, що утворюється у сфері управління технічними (технократизм), біологічними (екологізація) і соціальними системами (гуманізм). Ці три ідеології певною мірою знаходяться у суперечностях одна до одної, однак їх коректне співвідношення є необхідним для суспільства, хоча і довготривалим в плані виконання. ««Організоване суспільство» має забезпечити цьому процесу цивілізовані форми, адже ідеологічні руїни є найбільш небезпечними. Як і радіоактивний бруд вони підлягають утилізації в безпечних для суспільства місцях і формах. Тому, відмовляючись від колишніх ідеологічних облуд, організоване суспільство «відділяє зерно від плевел», утилізує «ідеологічний брут» і одночасно зберігає в людині і в суспільстві все те краще, світле й справедливе, яке поза всяк сумнівом було в цій непростій епосі новітнього соціального творення» [1, с.246].

У чому суть цього взаємного розуміння, що є «мірою самого соціального зв'язку»? [2, с.185]. За визначенням О. Богданова воно полягає у «спільній мові і тієї суми понять, яка їм виражається, в тому, що називається загальною «культурою», або, точніше, ідеологією» [2, с.186]. Фактично нам треба сформувати провідну ідеологію, що має впливати і тримати під контролем усі три різновиди організаційної діяльності людини і спрямувати її дії у напрямку пошуку загальної теорії управління технічними, біологічними і соціальними системами.

Виходячи з цього, розглянемо існуючі протиріччя у трикутнику: технократизм – гуманізм – екологізм. Міра гостроти між ними, за нашою оцінкою, різна. Протиріччя між сциентично-технократичним і духовно-гуманістичним (антисциентичним) напрямками у сучасній філософії та у людській діяльності є більш гострим і застарілим, у той час як їх протистояння з ідеологією екологізму ще тільки формується.

Науково-технічна революція, що почалася в середині ХХ ст., на основі перетворення науки на провідний чинник виробництва, в результаті якого відбувається трансформація індустріального суспільства в постіндустріальне яскраво показала, що технократизм безапеляційно превалює над гуманізмом і екологізмом, тому ми розглянемо його більш ґрунтовно. Він виступає у вигляді сучасної форми догматичного, механістичного світогляду й діяльності. В основі розуміння технократизму лежать причини двоякого характеру. З одного боку, це тверда (адміністративно-командна) форма організації виробництва й всього життя людини. З іншого боку, – це сам характер сучасної цивілізації, що прийнято називати в сучасній науці «машинної», або техногенної. Спосіб взаємодії із природою, що базується на механічних принципах, закладених у техніку, диктує людині певний спосіб поведінки й мислення. Цей спосіб закріплюється в мисленні й розподіляється на інші сфери людського життя.

Технічний прогрес у наш час явно випереджає соціальний і культурний. У цей час, техніка панує над людським співтовариством, диктуючи свої закони й свою волю. Прикладом слугує факти того, що багато людей впадають у залежність від Інтернету, загалом від комп'ютера, як результат, у психодиспансерах з'являються нові хворі з порушенням психіки.

Така ж картина спостерігається і на рівні світоглядного протистояння технократизму, гуманізму і екологізму. У сфері виховання, технократизм – це переконання у здатності виховувати кожного під впливом ідеологічного, інженерного, масового і технократичного впливу. «Технократ – це педагог, який придушує всяку ініціативу; політик, який створює рецепти для всіх часів і народів; це віра в передбачуваність; нездатність співвіднести отриману користь і заплачену ціну; це – як інтегральна характеристика – антигуманне відношення до людини і результату її діяльності» [7, с.20].

Технократичне мислення, щоб створити цілісність, завжди механічно поєднує елементи однорідні й однорівневі. Але на даному кризово-катастрофічному етапі розвитку, необхідний протилежний підхід, коли йде відмова від розуміння єдності лише як з'єднання на єдиній науковій платформі всього багатства теорій і концепцій. Акцент робиться на взаємодоповнюючому характері теорій.

Усвідомлюється неможливість механічного поєднання гуманітарного і природничо-наукового знання, як і відповідних їм образів світу. «...Фрагменти дійсності, які вивчаються природничими науками, не зливаються в єдиний образ із тими фрагментами світу, які вивчають науки суспільні... єдиний «зріз» із усього пласту знання виступає лише ідеалом і може розглядатися як орієнтир дослідження з методології науки» [5, с.278].

Отже, технократизм зробив деконструктивними всі скріплення складових елементів духовної культури. Тому відбулося змішання принципів і народився світоглядний еkleктизм; виникла ентропія духу культури, дух перестав творити вічні ідеали й цінності; виникає корозія вічних стовпів істини Буття, фундаменту культури; відбувається ерозія вічних непорушних духовних ідеалів і цінностей.

Антитехнократичним є синергетичний підхід. Цілісність перестає отожднюватися з рівновагою і порядком. Вони виступають лише частковим випадком, який не визначає загальної картини. Цю картину, навпаки, визначають нерівномірність і хаос, випадковість. Нерівноважений і спонтанний характер системи наукового знання яскраво виражений в концепції В. Біблера. Цілісне знання виростає з безперервного діалогу (полібалки), переключки, взаємодії змістів як в історичному, так і в сучасному середовищі. Цей підхід підводить до необхідності повернення науки в лоно культури.

Таким чином, можна зробити наступні висновки. В сучасній ситуації світоглядного еkleктизму, втрат стійкого фундаменту світосприйняття, розпаду цілісної картини світу, щоб вирватися із чергового тупика світової історії необхідно зробити прорив через:

1) Прагнення до відходу від механічного розуміння єдності й цілісності до усвідомлення їхньої структури як сукупності неоднорідних елементів, які доповнюють один одного.

2) Відмова від розуміння цілісного знання як його рівноваги, абсолютної впорядкованості; перехід до дослідження розвитку, динаміки цілого, до ідеї поліфонічності знання.

3) Що зміцнюються антитехнократичні тенденції в просторі більше загальної тенденції пошуку оптимальних форм інтеграції, синтезу, цілісності наукового знання.

4) Парадоксальність, розірваність наукової картини світу.

Перехід світової спільноти від індустріальної до інформаційної доби розвитку потребує докорінної зміни світогляду. Якщо за умов індустріального виробництва панував негативний зворотний зв'язок і гомеостаз був розповсюдженим типом функціонування суспільних відносин, то у глобалізованому суспільстві на перші ролі виходить позитивний зворотний зв'язок і тепер гомеорез стає бажаним станом структур соціального призначення.

Отже в даному випадку ми виходимо з положення, що завдання філософії не стільки створювати нове знання, і, навіть, не стільки обґрунтовувати процес пізнання, а створення відношення до знань, до пізнання, до світу – тобто формувати світогляд. Адже філософія носить аксіологічно-генезисний характер. Саме тому «філософія (грец. *philosophia* – любов до мудрості) – система ідей, поглядів на світ і на місце в ній людини: любов до істини; вільне дослідження основних проблем буття, людського пізнання, діяльності і краси; методологічні принципи, що лежать в основі будь-якої науки; переконання, що склалися, з приводу чого-небудь (буденна, життєва філософія)» [4, с.851].

У системі загроз для світової спільноти особливе місце займають світоглядні зриви, які вражають суспільство в цілому або великі його частини. Це пов'язано з тим, що будь-яке співтовариство «зібране» і відтворюється на певній матриці. Важливим її зрізом є когнітивна структура – система засобів пізнання реальності і інструментів суспільної свідомості й обміну інформацією (мова, значимі факти, теоретичні уявлення, методи, міра, логіка тощо).

Великі гетерогенні співтовариства (як народ, нація, суспільство) зібрані на складній світоглядній матриці, в якій переплетені когнітивні структури безлічі співтовариств і субкультури. У цій матриці є ядерна зона, яка об'єднує усі часткові співтовариства. Порожнеча тут неприпустима, бо мислення ніколи не припиняється. Це єдиний повнісно негентропійний процес, що відомий нам.

Завдяки механізму мислення людська особистість у своїй структурі породжує специфічну голограму – цілісне відтворення Всесвіту. Щодо її існування у філософії відомо давно завдяки відомому парадоксу Лао-цзи «Найбільше знаходиться в найдрібнішому». Саме з цієї позиції справедливе твердження про те, що людина це мікрокосм. З філософської точки зору представляє безперечний інтерес те, що адекватне відтворення в мозку людини зовнішнього світу досягається за допомогою кодування сенсорної інформації за принципом «частина заміщає ціле».

Саме цей принцип лежить в основі символічного уявлення світу, завдяки чому в пам'яті людини може бути зафіксований колосальний обсяг інформації. Оптичні голограми тепер широко відомі, вони дозволяють отримувати цілісне об'ємне зображення об'єкту, що істотно відрізняється від фотографії тим, що воно локалізоване в просторі і дає можливість оглядати об'єкт з усіх боків.

Установка на синергетичне сприйняття світу є семантичним фільтром через який має людина вивчати світ. З синергетики народжується нова філософія: філософія усвідомлює, що вивчати треба нелінійний світ, оскільки саме в ній майже завжди в рідше є присутнім кінцевий час.

І поблизу кризи, якщо він здійснюється в режимі із загостренням вдається знайти конкретну модель та побудувати для неї спектр таких структур, які відповідають нашому сьогоdnішньому життю і сприяють коеволюції. Тому занурення в синергетику, вивчення її законів, механізмів, висновків, результатів повинне відбуватися до тих пір, поки не виникне система знань, що дозволяє орієнтуватися в глобалізованому й інформатизованому життєвому просторі.

Цього вимагають стрімкі технологічні інновації, особливо в області комп'ютерної техніки та комунікацій, що зробили поведінку соціальних систем інноваційним і крижкими, а навколишній світ і бізнес-середовище мінливими і непередбачуваними. Стикаючись з новою дійсністю, лідери і менеджери виявляють, що їх засадничі теорії і прославлені бізнес-моделі стають неефективними. Традиційні ієрархічні моделі і моделі

«годинникового механізму», що дозволяли передбачати і контролювати, вимагають заміни на органічніше моделі і нелінійне мислення.

В основі моделі життєздатності соціальних систем у геоморезі лежить закон необхідної різноманітності, який вимагає, щоб набір управлінських реакцій був не менш багатим, ніж набір можливих станів. Чим більша різноманітність, тим більше всіляких варіантів рішень. Причому різноманітність зачіпає всі характеристики співробітників: стать, вік, психологічні особливості, переконання, світогляд і так далі. Команди, яким бракує різноманітності, схильні до вироблення однотипних рішень, тобто підсвідомо тягнуть систему у гомеостаз.

Як закономірна реакція на вимогу соціальних систем забезпечити їх життєздатність потоці становлення глобалізованого світу, у сфері організаційної взаємодії виникло декілька якісно нових підходів до соціального управління. Найбільш розвинутими на сьогодні є такі концепції як: м'якого управління, синергетичного менеджменту, нейромнеджменту, управління ризиками тощо.

Звернемо увагу на системоутворюючу роль особистості людини, яка сама відноситься до біологічних систем, але, як домінуючий суб'єкт, що має організаційні властивості, задає параметри існування і напрями розвитку для технічних, біологічних і соціальних систем. «Якщо люди вбивають і їдять тварин, – писав О. Богданов, – то вони дезорганізують інші життєві системи, щоб організувати їх елементи у складі свого власного тіла. Якщо вони винищують хижаків, то тому, що знаходять в них дезорганізуючі сили і, усуваючи їх, тим самим організують своє життєве середовище у своїх інтересах. Якщо суспільства, класи, групи руйнівню стикаються, дезорганізують один одного, то саме тому, що кожен такий колектив прагне організувати світ і людство для себе, по-своєму. Це результат окремоті, відособленості організуючих сил, результат того, що ще не досягнуті їх єдність, їх загальна, струнка організація. Це боротьба організаційних форм» [2, с. 71].

Високоєфективними інструментами впливу людини на розвиток цих трьох систем є її мислення, світогляд і ідеологія. Розглянемо динаміку цих інгредієнтів управлінського процесу через ідеологію формування загальної теорії управління технічними, біологічними і соціальними системами.

Мислення людини – глибинний процес. Про його зміст і характер ми можемо судити тільки по його продуктам – світогляду і ідеології, а також по діяльності керівників різного рангу. Свідомість універсального керівника у такому разі повинна мати широкий діапазон функціонування, що утворює ланцюжок: технократизм – екозбереження – синергетика. У структурі конкретної особистості людини він має мати універсальний характер, а не такий як сьогодні спостерігається на практиці.

Відповідно до логіки саморозгортання технічної, біологічної і соціальної сфер вони, мислення і свідомість, намагаються нав'язати один одному власну ідеологію, що виключають існування інших ідеологічних підходів. «Там, де втручається людина, природа не припиняє робити свою справу. Доля комплексу, який вона прагне зберегти або усунути, визначається як і раніше усією сумою умов, усіма діями середовища, а зусилля людини – тільки один з додатків цієї суми» – слушно писав О. Богданов [2, с. 166]. Руйнівний ефект від цього неймовірний, оскільки у випадку негармонійного управління цими трьома сферами у якості руйнівних чинників починають працювати техносфера, біосфера і соціосфера. Тому управління технічними, біологічними і соціальними системами є ефективним інструментом утримання його у безпечному режимі функціонування і розвитку. Це означає, що оскільки позбавитися ідеологій технократизму, екологічної безпеки і гуманізму принципово неможливо, то треба їх синтезувати і знайти золоту середину.

Це означає, що наступний етап розвитку планетарного співтовариства повинен бути організованим у парадигмі динамічної ідеологічної рівноваги, оскільки тільки таким шляхом можна утримати рівновагу у планетарному соціальному організмі, що має функціональну природу. Як функціональна система він, планетарний організм, саморуїнується від дії дисфункцій і диспропорцій. Цього треба уникнути як можна скоріше і надійніше.

У залежності від обраного світогляду, типу мислення і ідеології (авторський погляд на які ми тут подали) змінюється наш погляд на характеристики інших світоглядних

складових формування загальної теорії управління технічними, біологічними і соціальними системами.

Причини породження управління у кожному випадку специфічні:

– у технічній сфері – це намагання задовольнити потреби людини та оволодіння навколишнім середовищем, у першу чергу природними ресурсами;

– у сфері біологічного розвитку – це потреба адаптації біологічного організму до стану зовнішнього середовища з метою самозбереження і розвитку, а при втручанні людини додається потреба реалізації можливостей клонування, штучного розмноження та селекції;

– у соціосфері – це потреби особистості, що привели до поділу праці і агресія людини до зовнішнього середовища з метою оволодіння ним і збагачення, розширення ареалу, життєвого простору; у першу чергу, за рахунок сусідів, а у другу – за рахунок осолодіння Космосом. На Місяці вже майже немає вільних ділянок – усі розпродано ще на Землі. Черга тепер вишикувалась за зірками.

Крім того, природа управлінського впливу у кожному випадку так само специфічна:

– в управлінні технічними системами превалює енерго-інформаційний вплив на об'єкт управління;

– у екологічних системах – це відбувається за рахунок інформаційно-речовинних впливів, оскільки до цього прагне біологічний організм, що живе за рахунок метаболізму;

– у соціосфері – за рахунок інформаційної політики керівних суб'єктів, що привело сьогодні навіть до ведення інформаційних війн між країнами.

Оскільки влада взагалі ґрунтується на інформації, то даний вид впливу на людей є найбільш «тонким» і найбільш потужним, навіть всеосяжним. Тому далеко не випадково Всесвітня федерація вчених, свого роду «мозок людства», у серпні 2000 року першою у списку загроз людству в XXI столітті поставила загрозу міжнародної інформаційної безпеки (МІБ). «Вмить безпека інформаційного простору стала загальнолюдською проблемою, – пише О. Соснін, – ожививши в пам'яті глобальні конфлікти, супроводжувані активними діями США і НАТО, скандали навколо «Ешелону», тисячі кібернетичних атак на інформаційні і керуючі системи економічних і політичних структур різних країн, Інтернет, який сприймається як інструмент формування нової свідомості інформаційного суспільства. Світ одержав можливість відповідально виважити свої уявлення про роль інформації у світі, про мир і війну в інформаційній сфері» [6, с. 7].

Це ми пояснюємо тим, що: по-перше, слова як семантичні одиниці є ключами – фільтрами, що складають будь-яку ідеологію, а остання уже фільтрує інформацію, якою користується окрема людина, групи і цілі етноси; по-друге, будь-яка культура на архетипічному рівні несе цінності та зразки поведінки які напряму наслідують людина, оскільки із цінностей виростає нормативна система, що використовуються організмами управління; по-третє, владний вплив здійснюється завдяки інформаційно-знаковим системам або мові, яка зафіксована у тексті підручників, монографій та інших освітніх матеріалів; по-четверте, маніпулювання поведінкою окремих людей і цілого народу, наприклад, за допомогою реклами, політичних PR-компаній, пропаганди, нейролінгвістичного програмування, псевдокультури, механізмів моди, та інших прийомів – справа звичайна для сьогодення.

Важливою характеристикою системи управління є міра присутності в управлінському процесі розуму. В управлінні технічними системами приймає участь природний розум людини і зараз намічається тенденція залучити до нього штучний інтелект, що є результатом проникнення розуму живого у косну речовину. Біологічні системи користуються природним розумом. Соціальні системи у свою чергу користуються колективним розумом, що ґрунтується на природному розумі людини. У той же час є гіпотези про те, що людина здатна використовувати інтелектуальний потенціал ноосфери і Космічного розуму, наприклад, завдяки технологіям медитації.

Філософія управління у даному випадку ще пояснює перебіг видів причинності, що діють у сфері формування загальної теорії управління технічними, біологічними і соціальними системами. За нашими спостереженнями у сфері управління технічними системами превалює каузально-механічна причинність, у біоті живого – телеологічна, а у сфері соціального розвитку – вільна.

Отже, ми систематизували низку властивостей і характеристик управління технічними, біологічними і соціальними системами, що впливають з філософського аналізу. Нарешті, можемо зробити деякі висновки з порівняльного аналізу управління технічними, біологічними і соціальними системами. По-перше, для того, щоб побачити міжвидову різницю в системах управління даними системами треба зробити декілька серйозних кроків, а саме: по-перше, змінити власний світогляд для того, щоб побачити іманентний зв'язок між цими структурами, і по-друге, визнати необхідність і теоретично обґрунтувати головну ідеологію в сучасному управлінні технічними, біологічними і соціальними системами – динамічної ідеологічної рівноваги, оскільки плюралізм у цій справі веде до хаосу і розведенню вказаних напрямків організаційної діяльності, а гармонія – ще чекає нас далеко попереду.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Організоване суспільство. Проблема організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: Досвід соціально-філософського аналізу. / В. П. Андрущенко. – К.: ТОВ «Атлант ЮЕМСі», 2005. – 498 с.
2. Богданов А. А. Тектология: (Всеобщая организационная наука): [в 2 кн.] / А. А. Богданов. – М.: Экономика, 1989. – Кн. 1. – 304 с.
3. Большая Советская энциклопедия: [в 30 т.]. – 3-е изд. – М.: Сов. энциклопедия, 1969-1978. – Т. 12. – 1973. – 624 с.
4. Кемпбл Э. Стратегический синергизм. – 2-е изд. / Э. Кемпбл, Лаче К. Саммерс. – СПб.: Питер, 2004. – 416 с.
5. Мигдал А. Б. Качественные методы в квантовой физике / А. Б. Мигдал. – М.: Наука, 1975. – 336 с.
6. Соснін О. В. Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України: Монографія / О. В. Соснін. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. – 572 с.
7. Суркова Л. В. Технократизм: социокультурный феномен / Л. В. Суркова. – М., 1992. – 198 с.

Бех Ю.В. Мировоззренческо-идеологическое противостояние в сфере управления техническими, биологическими и социальными системами

Рассматривается разница в сферах управления техническими, биологическими и социальными системами по критериям: идеология, мировоззрение, тип мышления, причины порождения управления, природа управленческого влияния.

Ключевые слова: управление, система управления, технократизм, экологизм, гуманизм, идеология, мировоззрение, информация.

Bekh, Y.V. View-ideological opposition in the spheres of management by the technical, biological and social systems

A difference is examined in the management spheres by the technical, biological and social systems on criteria: ideology, world view, type of thinking, reason of generation of management, nature of administrative influence.

Key words: management, control system, technokratism, ekologism, humanism, ideology, world view, information.

Феномен комунікації у суспільстві постмодерну: передумови становлення та основний зміст

Розкрито основний зміст феномену комунікації у суспільстві Постмодерну в контексті трансформації раціональності. Визначено еволюцію та суперечливість парадигми постраціональної комунікації як основи комунікативних відносин у суспільстві Постмодерну.

Ключові слова: Постмодерн, комунікація, суспільство, раціональність, постраціональність.

Суспільство початку XXI століття можна назвати суспільством Постмодерну, оскільки і за формою комунікативних відносин, і за характером його існування чітко визначається певний бар'єр, що відділяє епоху Модерну з його вірою в непорушність раціональних настанов, та Постмодерн, який позбавлений оптимізму технологічного розуму і характеризується плюральністю побудови «образів» світу та комунікації.

Метою статті є визначити основний зміст та передумови становлення феномену комунікації у суспільстві Постмодерну у контексті трансформації її раціональних форм.

Постмодерна ситуація опосередкована критикою та переосмисленням раціональності у результаті невинуватих очікувань стосовно можливостей останньої. У філософії криза «класичного» раціоналізму полягала в його своєрідній «інверсії»: розум вже не визначався сутністю світу, а світ перестав бути тотожний суб'єкту, що пізнає; свідомість не тотожна розуму, оскільки, як з'ясувалося, душевне життя в основному знаходиться за його межами і йому не підпорядковується. Відбувається деградація методологічних настанов раціоналістичного «суб'єктивізму», здійснена вже Ф.Ніцше, коли «суб'єкт» стає як множинність, а проблематика свідомості замінюється проблематикою тілесності та мови. Висновок, який робить Ф.Ніцше на «руїнах» методологічного соліпізму класичної раціональності: «Якщо не існує нічого матеріального, то не існує також і нічого нематеріального» [21,с.227], стає у подальшому головним постулатом постраціональності, що розробляється перш за все у межах структуралістської та постструктуралістської методології.

Головною реакцією на невдалий «раціоналістично-інструменталістський оптимізм» Модерну стає поширення некласичних ірраціоналістичних течій, що зосереджуються на критиці раціональності, а головну увагу приділяють пошукам місця людини у новому, раціонально необґрунтованому світі. Екзистенціалізм найбільш чітко ставить проблему людини, формулюючи ситуацію самоідентифікації суб'єкта у термінах «втраги», «абсурду», «ніщо».

Після Другої світової війни виникає глобалізований світ з якісно новими потребами у комунікації, які вже не можуть бути охоплені раціональними (у новоевропейському розумінні) формами взаємодії. Становлення суспільства Постмодерну припадає приблизно на 50-ті роки XX століття, що прямо пов'язано з розвитком нових засобів комунікації (перш за все телебачення), та переорієнтацією економіки та соціальної політики на цінності споживання. Ситуація Постмодерну розкриває колажність сучасної епохи як з точки зору епістемологічних, так й ідеологічних характеристик, коли «нічого не можна знати напевно», і «ніякої версії «прогресу» не можна переконливо захищати» [11,с.110].

Одночасно можна побачити декілька точок зору на еволюцію суспільства Постмодерну. По-перше, це віра в можливість побудови однополярного глобалізованого світу, де переважають постіндустріальні західноєвропейські цінності, і з цієї точки зору Постмодерн розглядається як перехідний етап до нового, більш раціонально обґрунтованого, тобто більш «модерного» суспільства. Така точка зору була розповсюджена наприкінці 70-тих, першій половині 80-тих років XX століття і визначала